

ravnateljstva, on potrjuje poduk za te in za nastavljeno osebo;

5) on dovoljeva v nenavadne uprave stroške, ki presegajo tekočo (nenavadno) potrebščino;

6) on posvetuje in razsojuje o vseh važnih zadevah, zato se mora po §. 44. sklicati odborova seja; poslednjič

7) on prenareja pravila, pridržavši si državno dovolitev.

§. 42. Poroštvo udov odbora in ravnateljstva, kakor vseh nastavljenecv se presojuje z ozirom na pravila, na opravljeni red in na posebne jim dane poduke po predpisih občnega državlanskega zakonika.

(Konec prihodnjic.)

Občinske stvari.

Krajna policija.

Pravica kaznovati, katero so občine dobile, spada med največje pravice, je pa tudi najtežavnejše opravilo iz mnozih ozirov, ker le malokter župan ima vse pomočke, da bi mogel izpeljati; sploh je ljudstvo še premalo podučeno za samoupravo in si ne dá nikakor dopovedati, da ima postava v tem blag namen. Zato je za naše kraje še prezgodaj prišla. Ker se po takem v večem delu sosesk postava lokalne policije ne spolnuje tako, kakor bi se imela, naj bi vsi župani, kateri so nezmožni red držati, prosili sl. deželni zbor, da na postavni poti županijam krajno policijo deloma odvzame in jo zopet okrajnim glavarstvom izroči. Le velike županije morejo to izpeljevati, a le z ogromnimi stroški; v bolj oddaljenih vaséh bi se pa tudi le slabo red držal, majhne županije pa nikakor niso kos, da bi imele služabnika in zapornico; župan ima težavnejši posel kakor žandarji, kateri zdaj skoraj nič opravila nimajo; zato so nerodni malopridneži in potepuhi tem bolj predrzni, ker si znajo slabost županij v svoj prid obračati. Take brezvestne potepuhe kaznovati je pa tudi nevaren posel, kajti tak človek naredi škodo pri prvi priliki, in župan potem ni varen ne življenja ne imetja. Zato še enkrat županom kličem: obrnite se s prošnjo do slavnega deželnega zbora, da nam na postavni poti odvzame težko nalogo kaznovanja ter jo oddá okrajnim glavarstvom, če bi pa deželni zbor ne imel tega v svoji oblasti, naj bi se obrnil dalje. *)

J. L., župan.

Mnogovrstne novice.

* Res, prečudna zima je letošnja in sicer taka, da nihče takošne ne pomni. Kmalu bo sv. Miklavž, in še ima se ve da vsak dan toplote okoli 10–12 stop.; češplje cvetó po nekterih vrtilih. Al ne samo pri nas je taka, temuč tudi drugod. „Südsl. Corr.“ piše, da v Debrečinu na Ogerskem na nekem vrtu se vidijo skor da že v drugič zrele češplje na drevesu. „Bosna“ poroča iz Serajeva na Turškem, da je ondi jablana rodila vdrugič jabelka in da ta druga jabelka so tako debela in okusna kakor prva. — Take čudne reči pa menda niso dobra znamenja za prihodnjo spomlad, drevje po neravni zimski toploti pregnano, utegne opešati spomladi. Naj sadjerejci opazujejo prihodnjo spomlad, kako bode z rodovitnostjo sadnega drevja, da si skušnjo zapišemo v knjigo gospodarskih opazovanj. — Ravno zdaj (3. decembra ob 8. uri zjutraj) se bliska in grmí, dež lije in temno je, da v sobi ne moreš brez luči brati in pisati; toplomer kaže 10 stopinj nad 0 R.

*) Stvar je županom res težavna; al ona spada v premembo občinske postave; zato v tem zboru, ki se, kakor slišimo, konča že v par dnevih, ne bo mogoče jo vzeti v obravnavo. Vred.

* Nj. Veličanstvo svetla cesarica z otroci ima, kakor se je iz Gorice pisalo v „N. fr. Presse.“, za gotovo priti v Gorico, da bi dalj časa zavoljo milejšega podnebja tukaj ostala; pripravlja se neki v ta namen hiša pl. Böckman-a na zemljeršči. Po novejših sporočilih je to skoraj gotovo, ker so neki ono poslopje že kupili za cesarico s 140.000 gold. — Včerajšni dunajski vladni časnik „Wien. Ztg.“ pa je naznanil, da to ni res.

* Ustavaška enakopravnost. Za Moravsko, kjer ste dve tretjini prebivalcev Čehov, in le tretjina Nemcev, je odločil deželni zbor, v katerem pa vladajo po vladni sili in zvijači ustavaki, za nemške srednje šole 80.000 gold., za česke — 5000 gold.; za napravo nemških ljudskih šol 30.000 gold., českih pa 8000 gold. Tako veleva ustavaška enakopravnost (!)

Deželni zbori.

Deželni zbor kranjski.

V 7. seji dne 28. novembra je po prebranem in odobrenem zapisniku 6. seje se prošnja občinskih odbornikov mesta Črnomlja — da bi se sedanji občinski zastop razpustil brž, da bi se služba ustanovila okrajnega zdravnika in da naj deželni zbor na to dela, da bi Črnomeljski okraj dobil železnico — izroči občinskemu odseku z dostavkom, da ima, kar se tiče železnice, poročati deželnemu zboru v dogovoru s finančnim odsekom.

Dr. Jan. Bleiweis in sodrugi interpelirajo c. kr. deželno vlado: 1. kdaj se pričnó zaostala dela za osušenje močvirja na levem bregu Ljubljane, za katero je ravno „Cornov graben“ namenjen? in 2) ali bi se za to delo potrebni stroški ne dali — brez novih plačil prizadetih posestnikov — iz že nakupičenega velikega zaklada poplačati? — C. k. deželni predsednik obljubi da bode na to odgovoril v eni prihodnjih sej.

Deželnega glavarja namestnik Peter Kozler s 25 sodrugimi predlaga: „Deželni zbor naj presoja, kako da postava za vravnavo zemljiškega davka streže kranjski deželi in naj stavlja morda potrebne nasvete; v ta namen naj se konstituirá ves zbor za odbor.“ — Utemeljenje tega predloga pride na dnevni red prihodnje seje.

Potem c. k. deželni predsednik odgovarja na interpelacijo dr. Razlaga, kako to, da se na Kranjskem zahteva od skupnih zemljiških izpiskov več goldinar-skih štampelnov, kakor v deželah c. k. finančnega vodstva v Gradcu? — tako-le: Finančno upravištvó se ne more spuščati v to, da bi v obče presojevalo navedeno ravnanje, ker je sodnijam prepuščeno, v vsakem posameznem primeru odločiti, ali in koliko ločenih zemljiških izpiskov, da je treba napraviti; ako se toraj več zemljiških izpiskov, ki bi se imeli ločiti, napravi v enem pismu, mora se isti znesek za štampelj porabiti, kateri bi se bil potrosil za vsakoteri posamezni izpisek.

Na interpelacijo poslanca Matija Koren-a zaradi preselitve uradnega sedeža c. kr. okrajnega glavarstva, sodišča in davkarstva iz Planine v Logatec odgovori c. k. deželni predsednik, da je bil tem uradnijam sedež v Logatcu leta 1866. v dogovoru z deželnim zborom odločen in z Najvišim sklepom 11. januarija 1867. leta potrjen, preselitev se pa ni mogla vršiti zaradi pomanjkanja primernih poslopij v Logatcu; zdaj pa ko so se prostori dobili, se bode izvršila preselitev; vnovič se v tej zadevi dogovarjati z deželnim zborom treba ni, ker je svoje mnenje že izrekel.

Potem se je začela obravnavo dnevnega reda.

Poročevalec Svetec prebere poročilo šolskega odseka o postavi, kako naj se uravná naprav-

ljanje, zdrževanje in obiskovanje javnih ljudskih šol. Odsek je sprejel dotično vladno predlogo z nekaterimi premembami, med katerimi je bistvena ta, da dolžnost otrokom v šolo hoditi naj praviloma traja od 7. leta začenši do končanega 12. — V splošni debati je poslanec Miha Tavčar govoril zoper postavlo sploh, ker ne odobruje silstva za šolo in to tem manj v sedanjo, ki se zove brezverska. Dežman govori za postavlo: V specialni debati so se predlagali različni nasveti, in sicer najpred k §. 17. Večina odseka šolskega (Bleiweis, Grabrijan, Costa in Toman) je nasvetovala, naj se glasi tako-le: „Dolžnost v šolo hoditi (šolska dolžnost) se začneja s spolnjenim 6. letom in traja praviloma do spolnjenega 12. leta starosti. Z ozirom na posebne krajne okoliščine ali na podnebje utegne tudi okrajna šolska oblast izjemno dovoliti, da se začneja šolska dolžnost še le s spolnjenim 7. ali 8. letom“. — Manjšina odsekova (Apfaltrern, Dežman, Svetec) nasvetuje ta §. tako-le: „Dolžnost v šolo hoditi (šolska dolžnost) se začneja s spolnjenim 6. letom in traja praviloma do spolnjenega 14. leta starosti. Z ozirom na posebne krajne okoliščine ali na podnebje utegne tudi okrajna šolska oblast izjemno dovoliti, da se začneja šolska dolžnost še le s spolnjenim 7. ali 8. letom. Isto tako sme okrajna šolska oblast dovoliti, da se odpusté otroci iz šole, ki so spolnili 12. leto, in so se šolskih predmetov popolnoma naučili“. — Dr. Costa v soglasji z večino šolskega odseka nasvetuje §. 17. po sledečih besedah: „Dolžnost v šolo hoditi (šolska dolžnost) se začneja s spolnjenim 6. letom in traja praviloma do spolnjenega 12., v mestih in trgih s 3. ali več razrednimi šolami pa do spolnjenega 14. leta. Z ozirom na posebne krajne okoliščine ali na podnebje utegne tudi okrajna šolska oblast izjemno dovoliti, da se začneja šolska dolžnost še le s spolnjenim 7. ali 8. letom. Isto tako sme okrajna šolska oblast dovoliti, da se tudi v mestih in trgih odpusté otroci in šole, ki so spolnili 12. leto, in so se šolskih predmetov popolnoma naučili. — Dr. Razlag predlaga §. 17., ako bi se sprejel po besedah odsekove večine, sledeči dodatni nasvèt: „Po dovršeni ljudski šoli so učenci zavezani, nadaljevalno šolo ob nedeljah in praznikih za poduk v praktičnih predmetih, sosebno gospodarstva, do spolnjenega 15. leta obiskovati“. — Baron Apfaltrern in Kromer nasvetujeta, da bi se §. 17. sprejel po besedah odsekove manjšine. — Miha Tavčar nasvetuje, ako bi se premembni nasvèt dr. Coste sprejel, sledečo resolucijo: „Deželnemu odboru se daje nalog, izdelati in v prihodnji sesiji predložiti načrt postave, kako bi se nadaljavne in ponavljevalne ljudske šole na deželi do 16. leta starosti uravnale in vpeljale“. — Dežman spodbija nasvete dr. Coste in dr. Razlag-a ter zagovarja besede odsekove manjšine. — Dr. Bleiweis spodbija dodatni nasvèt dr. Razlag-a zato, ker so dosedanje nedeljske šole principiuelno odpravljene in nove se morajo še le stvariti po drugem načinu, nedeljske šole se tebi nič meni nič ne morejo vriniti v to postavlo; on pa podpira po Tavčarju nasvetovano resolucijo. — Poročevalec Svetec zagovarja v obširnem govoru predlog odsekove manjšine. — Pri glasovanju nasveta odsekove manjšine in dr. Razlag-a padeta, sprejme se pa §. 17. po nasvetu dr. Coste in pa Tavčarjeva resolucija. — K §. 24. nasvetuje poslanec Pintar, da bi krajna šolska oblast pregledovala zapisnik zamud namesti „vsakega pol meseca“, kakor šolski odsek predlaga, le „vsaki mesec“. Nasvetu Pintarjevemu ugovarjata Dežman in poročevalec Svetec. Pri glasovanju obvelja predlog odsekov. — §. 38. se po predlogu odseka glasi tako-le: „Z ozirom na to, koliko se ima šolskega denarja plačevati, razdeli deželna šolska oblast

po nasvetu okrajne šole po občinah, v katerih so, v 4 razrede, in šolski denar se potem na 30, 20, 15 in 10 krajcarjev na mesec postavi za vsacega šolo obiskajočega otroka“. — Dr. Razlag predlaga, da se ima §. 38. tako-le glasiti: „Učnina je v vseh ljudskih šolah odpravljena“. — Poslanec Zagorec zagovarja ta predlog; Kromer in poročevalec Svetec podpirata predlog odsekov, da učnina (šolski denar) ostane. Pri glasovanju obvelja §. 38. po besedah odsekovih. — Potem Dežman predlaga, da se ima §. 44. glasiti tako-le: „Med potrebne izdajke šolskega okraja šteje se tudi: a) nagrada za okrajno učiteljsko knjižnico, za katero se more tudi od učiteljev po pol odstotka od letne plače pobirati; b) stroški za okrajne učiteljske shode obsegajoč tudi odškodnino udom za potovanje; c) odškodnina za potovanje in dnine poslancem okrajnih shodov v deželne shode. — Ta predlog si je večina šolskega odseka prisvojila. — Dr. Razlag nasvetuje, da se ima v točki a) izbrisati sledeči stavek: „za katero se more tudi od učiteljev po pol odstotka od letne plače pobirati“. — Pri glasovanju §. 44. se točka a) sprejme po nasvetu dr. Razlaga, točki b) in c) obveljate po predlogu Dežmana, oziroma šolskega odseka.

Konečno se je tudi v 3. branji sprejela danes sklenjena postavla.

Naposled se še deželnemu odboru nalaga, da z ozirom na ubožnost in davčno preobloženost naše dežele in opiraje se na vladno zagotovilo izdela prošnjo do c. k. ministerstva za nauk in bogočastje, da bi blagovolilo nakloniti kolikor mogoče zdatno podporo za naše javne ljudske šole iz državnega zaklada; c. kr. deželni predsednik obljubi, da bode krepko podpiral to prošnjo.

Ker je ura že na dve šla, se nekaj toček odstavi od dnevnega reda, ostale, namreč poročilo deželnega odbora o razpisu deželnega zakona zaradi tega, da si deželno glavno mesto Ljubljansko vzame loterijsko posojilo, se izroči finančnemu odseku; — poročilo o delovanju deželnega odbora od 14. oktobra 1871. do konca oktobra 1872. leta se izroči dotičnemu odseku z dostavkom, da naj o zakladu zemljiščine oujeze poroča v dogovoru s finančnim odsekom; — poročilo deželnega odbora o prošnji županstva mesta Lož zaradi razdelitve občinskega pašnika se izroči občinskemu odseku; — predlog dr. Razlaga zaradi premembe splošnega vojnega zakona glede na enoletne prostovoljce, katerega je danes utemeljeval, se izroči tudi občinskemu odseku.

Potem dr. Costa se sôdrugi interpelira c. kr. vlado, naj natančne razloge razodene, zakaj da se Jožefu Kavčiču, služabniku pri priv. južni železnici in drugim obrtnikom iz Ljubljane, ustanovljenje društva za denarno pomoč v Ljubljani ni dovolilo, in zakaj se niso pravila tega društva potrdila.

Konečno dr. Poklukar in 24 sôdrugov stavi predlog: Deželni zbor naj sklène: a) izreči se za Loško in zoper Predelsko železnico, b) ta nasvet v pretres in poročanje izročiti gospodarskemu odseku. — Utemeljeval bode dr. Poklukar ta predlog v prihodnji seji.

Konec seje ob poli treh popoldne.

V 9. seji dne 2. decembra se je najpred obravnavalo o postavi zastran uravnave pravnih razmer ljudskih učiteljev. Dr. Zarnik je predlagal, da bi učitelji smeli takim učencem, ki to želijo, dajati po dokončani šoli tudi še poseben poduk v šolskem poslopi in da bi se odpravila določba, po kateri se precej odstaviti sme učitelj, kateri se je v državljskih zadevah tako obnašal, da se to ne strinja z njegovo službo. Oba dotična nasveta dr. Zarnika sta po viharini debati obveljala. — Dalje se je sprejela postavla

zastran posredovalstev občin za poskušanje poravnave med strankami v prepiru. — Računski sklep za leto 1871. in proračun za leto 1873. zaklada zemljiške odveze sta se potrdila. — Sklenilo se je, prodajo deželnega poslopja „Ballhaus“ opustiti. — Za zidanje šole v Komendi pri sv. Petru se je dovolilo 1500 gld. iz Glavarjevega zaklada. — Postava zaradi predkaza v §. 14. odgonske postave od 27. julija 1871. l. zaznamovanih stroškov deželnemu zakladu, in postava, s katero se odgonsko-postajskim občinam izroči izrekatni odgonska razsodila, ste obveljali, kakor tudi predlog dr. Bleiweisa, da se deželi prihranijo veliki stroški s tem, da tam, kjer je železnica, se gnanci tirjajo po železnici. — Proračun gledališčinega zaklada za l. 1873. se je potrdil in slovenskemu dramatičnemu društvu 2400 gold. dovolilo podpore. Zaradi te podpore se je vnela jako živahna borba med dr. Zarnikom in Kromerjem, ki se je končala s sijajno zmago dr. Zarnika.

Obširno poročilo o tej seji bomo objavili v prihodnjem listu.

Česki deželni zbor.

Zanimivo dogodbo imamo iz tega zbora danes. V deželni zbor ne pride sedaj noben slovenski poslanec. Ker ne pridejo, so poslali skupno deklaracijo, zakaj da ne pridejo v ta deželni zbor. Po opravljenem redu bi se bila morala ta deklaracija zboru naznaniti po opravljenem redu. Al predsednik ni tega storil — zato da bi se očitno ne zvedele pritožbe. Zato sta se 29. nov. podala dva češka poslanca Čizek in Jerzabek v zbor, da bi predsednika vprašala, zakaj se ni brala ona deklaracija? Predsednik je zvil opravični red tako, da je imenovana poslanca prisilil zapustiti zbornico. Predno pa sta to storila, je Čizek zaklical ustavakom to-le: „Dobro vem, dam Vam je malo za to mar, da se spolnujejo postave, ki ste jih sami naredili“. To izgovorivši sta zapustila poslanca zbornico in šla. Ta izrek pa mora v zapisnik priti. Naposled je bil predsednik vendar primoran, omenjeno deklaracijo brati.

Deželni zbor goriški.

Iz 5. in 6. seje povzamemo sledeče obravnave: Dr. Lavrič bere 2 interpelaciji. Prva zadeva napako, da otroci v nekterih fabrikah tudi ponoči delajo, in zahteva, naj bi vlada, opiraje se na dotične postave, to ubranila. — Z drugo interpelacijo zahteva izpolnjenje čl. 19. osnovne državne postave, to je, enakopravnost jezikov, oziroma vpeljanje slovenskega jezika v šole in urade; povdarjal je sosebno potrebo, da se napravi slovenska realna gimnazija (v Gorici) in da se odpravijo vsi uradniki, kateri ne znajo dovolj slovenskega jezika. — Prvemu vprašanju (zastran otrok v fabrikah) je vladin komisar koj odgovoril, da se je c. k. okrajno glavarstvo okolično goriško vsak čas po dotičnih postavah ravnalo, kedar je zvedelo kaj tacega, o čemur se g. interpellant pritožuje; morebiti pa, da se je včasih tudi zgodilo, pa da ni glavarstvo nič izvedelo; dobro bi bilo, ko bi mu županstva take primerljive naznanjala. Temu odgovoru stavi „Glas“ sledeče „pohlevno vprašanje: „Poroča se nam pa iz Solkana, da, ko ondašnje županstvo ni hotelo tega dovoliti, ker je bilo nepostavno, tudi po pogojih v postavi določenih, so se nekteri stariši k okrajnemu glavarstvu podali, koje je županstvu naročilo, naj to dovoli. Ali vladni zastopnik v deželnem zboru ne sme vedeti o tem, kar dela kot okrajni glavar —?!“ — Na drugo interpelacijo si je pridržal odgovoriti, kakor hitro mu dojde od vlade, kar ima odgovoriti. — Dr. Maurovič stavi nujni nasvet: „Ker je Koroški zbor od vlade zahteval tržaško-loško železnico, in ker je ta črta za državo, za Trst

in za našo deželo sosebno nevarna in škodljiva, izbere naj se poseben odsek, kateri naj bi sestavil peticijo na državni zbor zoper omenjeno črto“. Nujnost se je priznala in izvoljeni so bili v odsek: poslanci Ritter, Gorjup, dr. Maurovič, Pagliaruzzi in dr. Deperis. — Pododboru za Dunajsko razstavo, kateremu se je že dovolilo 300 gold., predlaga Dottori, naj bi se dalo še družih 300 gold. Deperis nasvetuje 700, tako da s poprejšnjimi 300 bi znašal ves donesek skup 1000 gld.; dr. Maurovič opomni, da je Koroška dala samo 2000 gold., in meni, da bi bilo dovolj, ko bi dala goriška — manjša — dežela — samo 700 gold. vsega skup. Ta predlog je bil sprejet. — Za ceste na Tominskem (ktere imajo ravno tako izvrstnega zagovornika v zboru, Winklerja, kakor so res tudi podpore potrebne) se je dovolilo 6000 gold., namreč 4000 gold. za Bačko cesto, za Idrijsko pa 2000 gold.

Gališki deželni zbor.

Gališki zbor je sklenil 25. dne t. m. adresno poslati presvitlemu cesarju, v kateri zbor sicer z rahlo, pa vendar jasno besedo izreka nezadovoljnost svojo s postopanjem vladnim in osobito z namerami njenimi, vpeljati direktne volitve. Ker je beseda adrese, kakor smo gori rekli, precej rahla, preobračajo ustavoverski dunajski časniki adresno tako, kakor da bi bila voda na njihov mlin. Naj je stvar tudi črna, ustavak jo bode, če mu treba, naredil belo. Če se adresi privzamejo še govori, ki so adresno grajali, da premalo pové, in ki so odločno grajali postopanje galiških poslancev v državnem zboru, mora se reči, da toliko federalističnih glasov ni se še čulo v gališkem zboru kakor unidan v debati adresini. Adresa, kakoršna je, je bridka sodba ministertvu. — Če pa kdo misli, da zdaj ne bodo Poljaki — kakor so nekteri govorniki sami rekli, — tolikrat prekanjeni vendar spet iste role v državnem zboru igrali centralistom na ljubo, ta se zelo moti; Poljak ostane Poljak, ki sam ne vé, kaj hoče; zato so tudi že odnekdan glasoviti njegovi deželni zbori z znano zabavljico „poljski landtag“. — Zbor je sklenil, da se tudi v Galiciji odpravi najdenišnica.

Kako da vlada zmirom in zmirom ima dvojno mero pripravljeno, s katero narodne pravice tako meri, da le ne bi Slovani imeli narodnega prava za jezik v šolah, pokazalo se je zopet v tukajšnjem zboru. Predložila se je namreč postava o realnih šolah tudi tukajšnjemu deželnemu zboru kakor drugim, in čujte! — vladni načrt določuje **utrakvistični učni jezik**, to je, nekteri nauki naj se učijo v slovenskem, nekteri v italijanskem jeziku. — Ko je deželni zbor Kranjski zahteval utrakvistični učni jezik (slovenski in nemški), ni se dovolil, marveč je nekdanja eksclenca Giskrova, ko je v Ljubljani bila in se z dr. Bleiweisom pogovarjala o tej zadevi, kar naravnost v obraz mu rekla: „das ist ein pedagogischer Unsinn“. Zdaj pa je ta „unsinn“ — vladni predlog v Dalmaciji!! Komentara ne potrebuje tako sukanje dunajskih ministrov.

Dopisi.

Iz Petrograda na Ruskem 15/27. nov. — „Kdor družega ne vé, pa o vremenu kroži“ — tako pri priliki menda Prešerin poje. Jaz bi imel sicer mnogo mnogo pisati vam iz Rusije, al danes naj vam le poročam o prečudni zimi, ki jo tukaj imamo. Le malo dni smo imeli 7 do 8 stopinj R. mraza; zdaj pa je spet prav toplo in toplomer stoji nad ničlo; snega in ledu ni nikjer videti; vlani in druga leta je bila v tem času Neva že zelo zamrznjena, letos ne šipice ledene ne vidiš. Za-